

ละครนอกวัง “นาฏกรรมของสามัญชน”

Rakorn Nork Wang “The Dramatic Works of Ordinary People”

วีระ บัวงาม

ภาควิชานาฏดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ โทรศัพท์ 02-5493278

Weera Bua-ngarm

Department of Music and Drama Faculty of Fine and Applied Arts Rajamangala

University of Technology Thanyaburi

บทคัดย่อ

“ละครนอกวัง” หรือ “ละครนอก” คือการแสดงอย่างหนึ่งของไทยที่แสดงเป็นเรื่องราว โดยมีกำเนิดมาจากนอกวังหลวง เมื่อประมาณสมัยช่วงต้นกรุงศรีอยุธยา แต่สมัยก่อนไม่ได้เรียกว่าละครนอก จนกระทั่งกำเนิด ละครในพระราชสำนักขึ้น จึงเรียกการแสดงละครที่ไม่ได้ดำเนินตามแบบแผนและกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดว่า “ละครนอก” แต่เดิมละครนอกจะใช้ผู้แสดงเป็นผู้ชายเท่านั้น ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 จึงให้ผู้หญิงร่วมแสดง ละครนอกด้วยได้ สำหรับเรื่องที่ใช้แสดงละครนอก สามารถแสดงได้ทุกเรื่องยกเว้นเพียง 3 เรื่อง คือ เรื่องอุณรุท อิเหนา และรามเกียรติ์ วิธีการแสดงของละครนอกจะมีวิธีการดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็ว โลกโผน ตลกขบขัน ในบางครั้งก็จะติดหยาบโหลน ตัวแสดงที่เป็นพระมหากษัตริย์ อาจจะเล่นตลกคลุกคลีกับพวกเสนาข้าราชการได้ การรำการท่าบท การใช้บท ต้องกระฉับกระเฉงอย่างชาวบ้าน ถ้อยคำในการแสดงละครจึงเป็นคำตลาดอย่างชาวบ้านพูดกัน และไม่ต้องรักษาประเพณีมากนัก ในการแสดงละครนอกนิยมใช้วงปี่พาทย์บรรเลงประกอบการแสดง ละครนอกในสมัยก่อนเป็นละครที่ราษฎรใช้เล่นกันแบบพื้นเมืองนอกพระราชฐานจึง

มีงานแสดงมากกว่าละครใน อีกทั้งยังเป็นละครที่รับจ้างหาเลี้ยงชีพด้วย ละครนอกจึงนิยมแสดงในงานต่างๆ ทั้งงานมงคล และงานอวมงคล

คำสำคัญ : ละครนอกวัง, นาฏกรรมสามัญชน, ละครในวัง

ABSTRACT

“Rakorn Nork Wang” or “ Rakorn Nork” is a dramatic arts of Thailand which performs with a general story, and originated outside the royal residence in the early of Ayudhya period. Formerly, it was not called Rakorn Nork until Rakorn Nai was generated in the royal residence, consequently the dramatic arts that operated without tradition and regulation, was called Rakorn Nork. At first, Rakorn Nork was performed by a man only, and then in the King Rama IV period, allowed a woman to participate in the show. The stories which are selected for performance, we can play every stories with exception in 3 stories including “Oonnarout”, “Enau” and “Ramayana”. The procedures of performing Rakorn Nork are speedy, fancy, entertaining, and sometimes maybe impolite. The actor who plays the part of the King, is probably jocular with other players who act as an army or a court official. Dancing, making the script and performing must be active as the characteristic of folk, therefore a dialogue of Rakorn Nork is a simple word as the folk’s conversation, and no need to conserve

the culture excessively. In the show, prefer to use the Pii-Pathaya for accompaniment. In the past, Rakorn Nork is the dramatic work that people prefer to play in ordinary style, outside the royal residence, in consequence the display of Rakorn Nork happens more frequent than Rakorn Nai. In addition, Rakorn Nork is a career for earning one's living that prefer to show in general ceremonies including an auspicious and inauspicious ceremony.

Keyword : Rakorn Nork Wang, The Dramatic Works of Ordinary People , Rakorn Nai Wang

ความเป็นมาของละครนอก

“ละครนอกวัง” คือการแสดงที่เป็นเรื่องราวโดยมีกำเนิดมาจากนอกวังหลวง จึงเรียกการแสดงแบบนี้ว่าละครนอกวัง (ภาพที่1) ต่อมาได้เรียกชื่อการแสดงแบบนี้ว่าละครนอก ละครนอกนั้นมีกำเนิดมาก่อนละครในพระราชฐาน โดยเริ่มขึ้นเมื่อประมาณสมัยช่วงต้นกรุงศรีอยุธยา แต่สมัยก่อนไม่ได้เรียกว่าละครนอก จนกระทั่งเมื่อละครในเกิดขึ้นในพระราชสำนักจึงมีการเรียกละครที่เกิดขึ้นนอกวังว่าละครนอก ทั้งนี้เพราะเกิดจากการจัดระเบียบแบบแผนขึ้นละครเมื่อมีละครที่ไม่ได้เกิดตามแบบแผนและกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัดขึ้น จึงต้องมีการกำหนดชื่อขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน โดยกำหนดตามรูปแบบของการแสดงว่า “ละครนอก” ซึ่งหมายถึงละครที่แสดงนอกราชฐานหรือนอกวังนั่นเอง ละครนอก เป็นละครรูปแบบหนึ่ง ที่ดัดแปลงวิวัฒนาการมาจากละครชาตรี เป็นศิลปะการแสดงของภาคกลางซึ่งพัฒนามาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17

ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งสาเหตุที่เรียกละครรำ เนื่องจากเป็นละครที่ใช้ทำ
ขนาดยาตรกรายรำไปตามจังหวะทำนองต่างๆ โดยเฉพาะละครโนราห์
หรือชาตรี มักจะมีวิธีการแสดงตลอดจนเพลงร้องและการให้ดนตรีประกอบที่
พิสดารออกไป ทั้งนี้ความนิยมในการแสดงละครนอก ก็ยังมีรูปละม้ายคล้ายคลึง
กับละครโนห์ราชาตรีอยู่มาก เช่น โรงละครนอกเป็นรูปสี่เหลี่ยมสามารถให้ดูได้
3 ด้าน กั้นฉากผืนเดียวโดยไม่ต้องเปลี่ยนไปตามท้องเรื่อง มีประตูเข้าออก 2
ด้าน ด้านหน้าฉากตรงกลางตั้งเตียงสำหรับตัวละครนั่ง ส่วนด้านหลังฉากเป็น
ส่วนสำหรับตัวละครพักและแต่งตัว ซึ่งนักวิชาการบางท่านชี้แจงว่าละครนอก
มาจากภาคใต้ เนื่องจากคำว่า “นอก” หมายถึง นำมาจากต่างจังหวัดซึ่งน่าจะ
หมายถึงภาคใต้ แต่นักวิชาการบางท่านอธิบายแตกต่างไปอีกแนวว่า “นอก”
หมายถึง ด้านนอก ซึ่งน่าจะหมายถึงละครที่เล่นนอกพระราชวัง และเป็นคำ
ที่ตรงกันข้ามกับ “ละครใน” หรือ “ละครนางใน” ซึ่งแสดงในพระราชวังโดย
เป็นการแสดงของสตรีนางในทั้งสิ้น ละครในได้พัฒนาภายหลังละครนอกราว
คริสต์ศตวรรษที่ 18 หรือสมัยกรุงศรีอยุธยา ส่วนละครนอกแต่เดิมนั้นผู้แสดง
เป็นชายล้วน ซึ่งมีตัวแสดงเพียง 3 ตัว คือ พระ นาง และตัวตลก ย่อมจะเลือก
เรื่องแสดงได้ในขอบเขตที่จำกัด จึงมีผู้คิดพัฒนาการแสดงขึ้น โดยเพิ่มตัวละคร
ให้มีมากขึ้น (เรณู โกศินานนท์, 2545 : 35)

ภาพที่ 1 ละครนอกเรื่องสังข์ทอง เป็นการแสดงที่ใช้ผู้ชายทั้งสิ้น
ภาพที่ 1 ละครชาวบ้าน
(ที่มา : วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี: ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2558)

การแสดงละครลักษณะนี้ในสมัยนั้นจะเรียกว่าละครเฉยๆ เพราะมีละครอยู่อย่างเดียว เมื่อเกิดละครในขึ้นแล้วละครแบบนี้จึงเรียกว่า “ละครนอก” เรื่องสำหรับแสดงละครนอก ในสมัยอยุธยาคงจะมีอยู่เป็นอันมาก แต่ยังมีต้นฉบับตกมาถึงสมัยปัจจุบันซึ่งมีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติเพียง 19 เรื่อง คือ เรื่องการะเกด คาวี ไชยทัต พิกุลทอง พิมพสุวรรณค์ พิณสุริวงค์ มโนห์รา โมงป่า มณีพิชัย สังข์ทอง สังข์ศิลป์ชัย สุวรรณศิลป์ สุวรรณหงส์ โสวัต ไกรทอง โคบุตร ไชยเชษฐ์ พระรถ และศิลป์สุริวงค์ ละครนอกนั้นแสดงได้

ทุกเรื่องยกเว้นเพียง 3 เรื่อง คือ เรื่องอุณรุท อีเหนา และรามเกียรติ์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ใช้ในการแสดงละครใน (สุนทรมาลย์ นิมเนตทิพันธ์, 2539 : 64)

ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงพระราชนิพนธ์บทละครนอกขึ้นไว้ 6 เรื่อง คือ ไกรทอง มณีพิไชย ไชยเชษฐ์ คาวี สังข์ทอง และสังข์ศิลป์ชัย เพื่อใช้เป็นบทสำหรับการแสดงละครหลวงและแบบแผนการแสดงได้สืบทอดมาจนปัจจุบันนี้ โดยเลือกเฉพาะตอนที่จะใช้แสดงเท่านั้น สำหรับการดำเนินเรื่องและกระบวนกลอนมีความราบรื่นเรียบร้อยกว่ากลอนบทละครสมัยอยุธยาเป็นอัน (จาตุรงค์ มนตรีศาสตร์, 2527 : 47)

ด้วยเหตุนี้ที่บทละครนอกพระราชนิพนธ์นี้เป็นเรื่องที่แต่งได้มีคุณภาพ คณะละครนอกพื้นบ้านจึงนิยมนำไปใช้แสดงกันโดยทั่วไป หลังจากสมัยรัชกาลที่ 2 แล้วการละครแพร่หลายกว่าเดิม โดยเฉพาะละครระดับชาวบ้านซึ่งการที่จะเล่นละครด้วยเรื่องที่มีมาแต่เดิมก็ดูน่าเบื่อ จึงมีผู้คิดแต่งบทละครขึ้นอีกหลายเรื่อง พอเข้าสู่ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ สามารถให้ละครทั่วไปสามารถใช้ผู้หญิงร่วมแสดงกับผู้ชาย ได้ จึงมีคณะละครเกิดขึ้นมากมาย เมื่อเข้าสู่ช่วงหลังรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา การละครของไทยจะซบเซาลงแต่ก็ยังมีละครที่แต่งใหม่บ้าง บทละครจำต่างๆ ที่แต่งขึ้นใหม่ถ้าหากไม่ใช่บทที่บ่งบอกแน่ชัดว่าเป็นละครชนิดใดโดยเฉพาะแล้ว ก็มักจะนำมาแสดงเป็นละครนอกเสมอ (พระพุทธรักษาหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ, 2524 : 130)

ภาพที่ 2 การสืบทอดการแสดงละครนอกที่ใช้ผู้ชายแสดงล้วน
เรื่องแก้วหน้าม้า ตอนถวายลูก
(ที่มา :www.google.co.th: ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2558)

ภาพที่ 3 การสืบทอดการแสดงละครนอกที่ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน
เรื่องสังข์ทอง ตอนนางมณฑาทองกระท่อม
(ที่มา:www.google.co.th: ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2558)

ภาพที่ 4 การสืบทอดการแสดงละครนอกที่ใช้ผู้หญิงร่วมแสดงกับผู้ชาย
 เรื่องควี ตอนนางคันทมาลีขึ้นหึง
 (ที่มา :www.google.co.th: ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2558)

ลักษณะและขั้นตอนในการแสดงละครนอก

ละครนอกจะแสดงดำเนินเรื่องรวดเร็ว มีโลดโผน ตลกขบขัน ในบางครั้งก็จะติดหยาบโหลน ตัวแสดงที่เป็นท้าวพระยามหากษัตริย์ อาจจะเล่นตลกคลุกคลีกับพวกเสนาข้าราชกรัได้ ใช้ถ้อยคำตลาดอาจจะทิ้งขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีเสียบ้างในบางตอนเพื่อความสนุกสนาน การทำบพต้องกระฉับกระเฉง อย่างชาวบ้าน ถ้อยคำในบพละครจึงเป็นคำตลาดอย่างชาวบ้านพูดกัน และไม่ต้องรักษาประเพณีมากนัก (ภาพที่ 5) การเล่นละครนอกในสมัยแรกๆ นั้น ตัวละครร้องกลอนแบบกลอนตัน คือ ตัวละครคิดขึ้นมาเองในขณะที่กำลังเล่นอยู่ ซึ่งเข้าใจว่าจะไม่มีคนบอกบพ หลังจากที่มีบพละครพระราชานิพนธ์ขึ้น โดยมีผู้ขับร้องตามบพละครให้ ผู้แสดงได้แสดงทำรำตามบพละครนั้นๆ และ ผู้แสดงจะเป็นผู้พูดเจรจาเอง (เฉลิม เศวตน์นันทน์, 2529: 77)

ขั้นตอนในการแสดงละครนอกสมัยโบราณมีดังนี้

1. ปี่พาทย์จะบรรเลงเพลงโหมโรงเย็นเป็นการเรียกคนดู เพื่อให้รู้ว่าการแสดงกำลังจะเริ่มขึ้นต่อจากนั้นจะบรรเลงด้วยเพลงสาธการเป็นเพลงแรก และจบด้วยเพลงลาเป็นเพลงสุดท้าย

2. เริ่มต้นด้วยเพลงวา ผู้แสดงที่เป็นตัวนายโรงหรือตัวละครที่สูงศักดิ์จะออกมานั่งเตียงพร้อมด้วยข้าราชการบริพารและเสนา จะร้องเพลงไหว้ครู

3. ต้นเสียงจะร้องเพลงเข้าปี่นอกก่อนและเพลงอื่นๆ ตามมา เช่น เพลงร่ายนอก เพลงขึ้นพลับพลานอก เพลงโลมนอก เพลงโฉบนอก ฯลฯ

4. ปี่พาทย์จะรับทุกคำร้อง ต่อจากนั้นจะร้องเพลงที่เหมาะสมกับบทบาทของตัวละครตามเนื้อเรื่อง ถ้าต้องการดำเนินเรื่องให้รวดเร็วใช้เพลงร่ายนอกสลับกันไป (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2547 : 71)

นอกจากขั้นตอนการแสดงละครนอกในสมัยโบราณที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ในปัจจุบันสำนักการสังคีต กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ได้มีการปรับปรุงขั้นตอนการแสดงละครนอกของกรมศิลปากร เพื่อให้มีความเหมาะสมสำหรับจัดการแสดงละครนอกให้ประชาชนชม ซึ่งมีขั้นตอนในการแสดงดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยปี่พาทย์ทำเพลงวา ผู้แสดงที่เป็นตัวนายโรงหรือตัวละครที่สูงศักดิ์ จะออกมานั่งเตียงพร้อมด้วยข้าราชการบริพารและเสนา

2. นักร้องจะร้องเพลงเข้าปี่นอกก่อนและตามด้วยเพลงอัตร่าจังหวะ 2 ชั้น หรือเพลงร่ายนอก

3. ต่อจากนั้นนักร้องจะร้องเพลงที่เหมาะสมกับบทบาทของตัวละครตามเนื้อเรื่องถ้าต้องการดำเนินเรื่องให้รวดเร็วขึ้นก็มักจะใช้เพลงร่ายนอกสลับกันไป

ภาพที่ 5 นางวิพากำลังต่อว่าพระไชยเชษฐ
 เรื่องพระไชยเชษฐ ตอนนางแมวย้ายซุ้ม
 (ที่มา : www.google.co.th: ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2558)

ลีลาการรำรำแบบละครนอก

ลีลาการรำรำแบบละครนอก ประกอบไปด้วยท่ารำแบบมาตรฐานตามท่าพื้นฐานของนาฏศิลป์ไทย ท่ารำที่เลียนแบบธรรมชาติของมนุษย์ และท่ารำที่เรียกกันว่า “รำกำแบ” คือ เป็นท่ารำง่าย ๆ เช่น การขี้มือ ไข่มือ เข้าอก ตบมือ เป็นต้น ไม่เน้นลีลาการรำรำที่สวยงามตามแบบนาฏศิลป์ไทย (ภาพที่ 6)

ลักษณะการรำรำแบบละครนอก

1. การเคลื่อนไหว ขึ้นอยู่กับเรื่องที่แสดง โดยทั่วไปตัวนางสามารถเคลื่อนไหวตามจังหวะอย่างนุ่มนวลบ้าง รวดเร็วกระฉับกระเฉงลูกกลิ้งได้บ้าง ตามบทบาท และมีทั้งเป็นระเบียบแบบแผนและไม่เป็นระเบียบแบบแผน

2. การแสดงอารมณ์ สามารถทำอารมณ์ได้ตามบทบาทอย่างชัดเจนทางกิริยาท่าทาง สีหน้า ดวงตา คิ้วและปาก และที่สำคัญลีลาการรำรำจะต้องถ่ายทอดความรู้สึกและอุปนิสัยของตัวละครในขณะนั้นได้อย่างครบถ้วน (พาดิ สีสวย.2527.43)

ภาพที่ 6 สาธิตการรำแบบนางละครนอกตัวนางเกศสุริยงค์แปลง
เรื่องสุวรรณหงส์ ตอน กุมภณฑ์ถวายม้า
(ที่มา :www.google.co.th: ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2558)

กลวิธีในการรำแบบละครนอก

การรำแบบละครนอกต้องรำอย่างมีพลัง ซึ่งสามารถแสดงออกทางท่าทางและท่ารำได้มากกว่าละครใน จะต้องทำให้ท่าทางหรือท่ารำดูมีชีวิตชีวาและสมจริงตามบทบาท ต้องเร้าใจหรือจูงใจ การรำเดี่ยวจำเป็นต้องทำให้ผู้ชมติดตามดูอย่างไม่วางตาให้ได้ ซึ่งต้องใช้กลวิธีเช่นเดียวกับละครใน คือใช้อารมณ์ทางสีหน้าอย่างยิ้มแย้ม และสายตามองไปทางผู้ชมให้ทั่วถึง เพื่อดึงดูดสายตาผู้ชมให้ติดตามอย่างสนใจ (สงบ ธรรมวิหาร.2540:50)

ลักษณะของท่ารำที่ปรากฏอยู่ในการแสดงละครนอกมีลักษณะการรำดังนี้

รำตามเพลงหน้าพาทย์ เป็นการรำให้เข้ากับจังหวะบรรเลงของเพลงหน้าพาทย์ โดยการรำใช้ท่ารำหลักและท่ารำที่แสดงถึงกิริยาอาการอย่างตรงไปตรงมาตามชนิดของเพลงหน้าพาทย์นั้น ซึ่งใช้เพลงที่ประกอบการรำ คือ “เพลงหน้าพาทย์” มีลักษณะของการบรรเลงโดยไม่มีเนื้อร้อง การรำเพลงหน้าพาทย์มาใช้ประกอบในการแสดงละครนอก มีจุดมุ่งหมายเพื่อประกอบอาการกิริยาเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของตัวละคร เป็นการรำเพื่อให้ผู้ชมได้ทราบว่า ตัวละครนั้นแสดงกิริยา หรืออาการนั้นอย่างไร เช่น ดีใจ โกรธ เศร้าโศก หรือการแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ โดยลีลาการบรรเลงเพลงหน้าพาทย์จะมีลักษณะเฉพาะที่ได้กำหนดเป็นระเบียบแบบแผนไว้อย่างแน่นอน การรำเพลงหน้าพาทย์ เช่น เพลงร้ว เพลงเร้ว และเพลงลา ฯลฯ ของการแสดงละครนอก ควรจะรำให้ท่าทางมีพลัง กระชุ่มกระชวย มีชีวิตชีวา เพื่อสะกดคนดูให้รู้สึกตื่นตาตื่นใจตามไปด้วย

รำตามบทขับร้อง เป็นการรำให้เข้ากับจังหวะการบรรเลงดนตรีและบทร้องโดยการรำของผู้แสดงจะใช้การตีบทและใช้บทตามคำร้อง เพื่อสื่อความหมายของเนื้อร้อง ผู้แสดงจะไม่รำตีบทหรือใช้บททุกคำของคำร้อง ท่ารำจะเป็นแบบเรียบง่ายไม่ซับซ้อนเหมือนละครใน

รำตามบทเจรจาซึ่งมีทั้งบทเจรจาที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง เป็นการรำให้เข้ากับบทเจรจาซึ่งมีทั้งที่เป็นการเจรจาแบบร้อยแก้วและร้อยกรอง โดยการรำของผู้แสดงจะใช้การตีบทตามคำเจรจาเพื่อสื่อความหมาย โดยจะไม่ตีบททุกคำที่ตัวละครพูด ท่าทางในการรำตีบทของตัวละครจะเป็นท่าทางง่ายๆ เข้าใจได้ง่ายเพื่อสื่อความหมายได้ชัดเจน

อารมณ์ในการแสดง จะต้องแสดงอารมณ์ให้เข้าถึงบทบาทของตัวละครในเรื่องนั้น ๆ เช่น อารมณ์ดีใจ ภาคภูมิใจ ก็ต้องแสดงสีหน้ายิ้มแย้ม

ดวงตาเป็นประกาย ท่าทางร่าเริงแจ่มใส หรืออารมณ์เศร้าโศก ก็ต้องแสดง
สีหน้าเศร้าหมอง ดวงตาโศกและสายตาดก ท่าทางก็ต้องเรียบ ๆ ไม่ร่าเริง
เป็นต้น อารมณ์ความรู้สึกสามารถแสดงออกมาได้อย่างชัดเจนไม่ต้องเก็บความ
รู้สึกไว้ภายในมากเหมือนกับละครใน (ภาพที่ 7-8)

ภาพที่ 7 การแสดงกิริยาอ่อนหวานของนางรจนา ในละครนอก
เรื่องสังข์ทอง ตอนนางมณฑาทรงกระท่อม
(ที่มา :www.google.co.th: ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2558)

ภาพที่ 8 การแสดงกิริยาหึงหวงตบตีของวิมาลาและนางเสียมลายวัน
 ในละครนอกเรื่องไกรทอง ตอนพ้อล่า
 (ที่มา :www.google.co.th: ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2558)

ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงละครนอก

การบรรเลงเพลงประกอบการแสดงละครนอกจะใช้วงปี่พาทย์ในการบรรเลง และเพลงขับร้อง มีจังหวะที่รวดเร็ว รวบรวม (ภาพที่ 9) เพลงขับร้องที่มีทำนองร้องเฉพาะสำหรับละครนอกมีหลายเพลง ดังนี้

1. เพลงช้าปี่นอก ใช้ในเวลาเปิดฉาก เพื่อแนะนำตัวละคร
2. เพลงร่ายนอก ใช้ในเวลาดำเนินความ หรือต้องการความกระชับในการร่ายรำ บางเวลาจะร้องทอด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้แสดงแทรกบทตลกได้
3. เพลงไอ้ปี่นอก ใช้ในการรำพันพรรณนา ความทุกข์ ความเศร้ารับกับปี่พาทย์

4. เพลงศัพทไทย ใช้ขับร้องในเวลาโกรธ ต่อว่า ต่อขานกัน (โสมรศีมี
จันทรประภา, 2515:65-68)

ละครนอกแบบชาวบ้านในปัจจุบันยังใช้วงปี่พาทย์ที่ยกตัวอย่างมา
ข้างต้น แต่ถ้าเป็นละครนอกที่สืบทอดมาจากละครนอกแบบหลวงตั้งแต่สมัย
รัชกาลที่ 2 นั้นใช้วงดนตรีที่ใช้จะเรียกว่า วงปี่พาทย์ เช่นกันแต่จะใช้เป็นวง
ปี่พาทย์ไม้นวม จะไม่มีปี่ในประสมวงอยู่แต่จะใช้ขลุ่ยแทน นอกจากจะมีบท
แสดงบางบทที่ต้องใช้ปี่ในเหมือนเดิม เช่น รำดูฉายก็จะใช้ปี่ในเข้ามาประสม
วงและจะบรรเลงด้วยไม้แข็งเฉพาะในตอนนั้นๆ เท่านั้น

ภาพที่ 9 วงปี่พาทย์ที่ใช้ในการแสดง (ปี่พาทย์เครื่องห้า)
(ที่มา :www.google.co.th: ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2558)

โอกาสที่ใช้แสดงละครนอก

สมัยก่อนละครนอกนั้นเป็นละครที่ราษฎรใช้เล่นกันแบบพื้นเมืองนอกพระราชฐาน จึงมีงานแสดงมากกว่าละครใน อีกทั้งยังเป็นละครที่รับจ้างหาเลี้ยงชีพเมื่อมีผู้ว่าจ้างให้ไปเล่น ถ้าเป็นงานใหญ่ก็จะอาศัยอยู่ที่นั่นเป็นเวลานาน แสดงทั้งงานมงคล เช่น งานประจำปี งานฉลองวัด งานทำขวัญ และงานอวมงคล เช่น งานศพ ในปัจจุบันเราจะเห็นการแสดงละครนอกได้ในโรงละครแห่งชาติ เป็นการแสดงเพื่อให้ประชาชนชม (ภาพที่ 10) (อมรากล่ำเจริญ. 2526 : 84)

ภาพที่ 10 การแสดงละครนอกเรื่องสังข์ทอง ตอนเลือกคู่
 แสดงให้ประชาชนชมในโรงละครแห่งชาติ
 (ที่มา :www.google.co.th: ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ.2558)

บรรณานุกรม

- จาดุรงค์ มนตรีศาสตร์. (2527). **นาฏศิลป์ศึกษา**. กรุงเทพฯ : อักษรสยาม
การพิมพ์.
- เฉลิม เสวตนันท์. (2529). **ปฏิกะเกี่ยวกับนาฏศิลป์และการละเล่น
ของไทย**. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- พระพุทธเลิศหล้านภาลัย,พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2546). **ละครฟ้อนรำ**. กรุงเทพฯ
: พิมพ์ศรีจันทร์.
- พาวณี สีสวย. (2527). **สุนทรียะทางด้านนาฏศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ : หจก.ธนะ
การพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ
: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. (2547). **สุนทรียภาพของชีวิต**. กรุงเทพฯ :
ราชภัฏสวนดุสิต.
- เรณู โกศินานนท์. (2545). **นาฏศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สงบ ธรรมวิหาร. (2540). **ดุริยางค์ไทย**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมนมาลย์ นิเมเนติพันธ์. (2539). **การละครไทย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช.
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์**.
พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสมรธรรม์ จันทระประภา. (2515). **การละครไทยและวรรณกรรมประเภทบท
ละคร**. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว.
- อมรา กล้าเจริญ. (2526). **สุนทรียนาฏศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.